EU og den danske biogasfeber

NOAH

grønne gasser fra fælles kasser

I NOAH bruger vi ret megen tid på et fænomen, der ikke som sådan er nyt, men nok tiltagende, jo mere de økologiske kriser tager til. Det fænomen kalder vi ofte for "falske løsninger" eller "techno-fix".

En af disse løsninger er biogas - en løsning vi bruger rigtig mange skattekroner på i Danmark. Regeringen regner nemlig med at bruge 13 milliarder af fælleskassen mellem 2024-2030 på denne teknologi.[1] I samme periode regnes der til sammenligning med, at der bruges omkring 675 millioner skattekroner gennem plantefonden, som skal understøtte udbredelsen af plantebaserede fødevarer - overvejende gennem økologien

Jo, det er måske mange penge, tænker du - men er det ikke også meget godt? Så kan vi jo bruge den overskydende gødning til at varme vores huse op - i stedet for at hælde det i vores fjorde.

Og isoleret set er det også godt. Men den grønne omstilling foregår ikke i isolation - den skal helst foregå i hele samfundet.

I energiproduktionen skal vi væk fra det fossile brændsler og over til vedvarende energikilder, men i landbruget skal vi ligeledes væk fra de industrielle husdyrbrug og over til agroøkologiske landbrug, som i langt højere grad producerer "mad til mennesker" - altså rodfrugter, grøntsager, bælgplanter, frugter osv.

Og det er her det største problem er: en stor biogasproduktion kræver en stor husdyrproduktion. Så kan det godt være, at man bogfører biogassen som "nul" udledning, men det er kun fordi man har bogført udledningen fra husdyrene i landbrugssektoren.

Derudover er husdyrgødning ikke den eneste kilde til biogas. Den er den største på omkring 75 %, men kravet om en større mængde tørstof i mate-

rialet til biogasproduktionen betyder, at der skal produceres energiafgrøder, som derfor optager landbrugsjord, vi kunne have brugt på at dyrke mad til mennesker.[2]

Ligesom med biomasse har vi altså her at gøre med en energikilde, som bogføres uden udledning i energisektoren, ikke fordi det er en klimaneutral energikilde, men blot fordi dens udledninger er bogført andetsteds.

At biogas kræver mange og flere husdyr, kan vi nu dokumentere. I samarbejde med Foodrise, viser vi nemlig at de kommuner med det laveste fald i antallet af husdyr, også er de kommuner med den største vækst i biogasproduktionen de seneste 15 år.

Mellem 2010 og 2024 faldt antallet af svin med 19 % og med 15 % for køer i de 28 kommuner, der ingen biogasproduktion har. I de 17 kommuner, som vi vurderer har en høj biogasproduktion (over 500 terrajoules i 2023), faldt begge med kun 6 %.

Det er en logisk sammenhæng, da landmændene er underlagt et spredningskrav, som gør, at mængden af jord begrænser mængden af dyr. Her er biogassen en form for trumfkort, der gør, at den enkelte landmand bliver i stand til at håndtere en større mængde gylle fra en større mængde dyr.

Det er det man i miljøøkonomiske termer kalder en "rebound effekt". Kort sagt betyder det, at når vi bliver mere effektive til noget, så producerer vi mere af det, og gavnlige effekter for miljø- og klima bliver "spist" af den øgede produktion. Et klassisk eksempel er, at boliger i Danmark er blevet mere energieffektive, men samtidigt større, fordi det er blevet billigere at opvarme boligerne. En slags "to for ens pris" effekt - til skade for miljøet.

I biogassens tilfælde kan det f.eks betyde at evt gavnlige effekter ift udvaskning af kvælstof, fordi man i teorien kunne sprede mindre gylle på markerne, i stedet fører til flere dyr og den samme mængde udvaskning.

Det er ikke kun i Danmark, at opskaleringen af biogas er et problem. NOAH arbejder sammen med miljøaktivister i hele Europa for at EU vil "STOP the methane rush".

Det er nemlig i høj grad pga regler fra EU, at det er muligt for den danske stat at hælde så mange milliarder i falske løsninger. Danmark er nemlig en del af Det indre marked i EU, som i høj grad bestemmer, hvad der må gives statsstøtte til. Men hvad har statsstøtte at gøre med det, som mange kalder "Det frie marked"? Det må da være hinandens modsætninger?

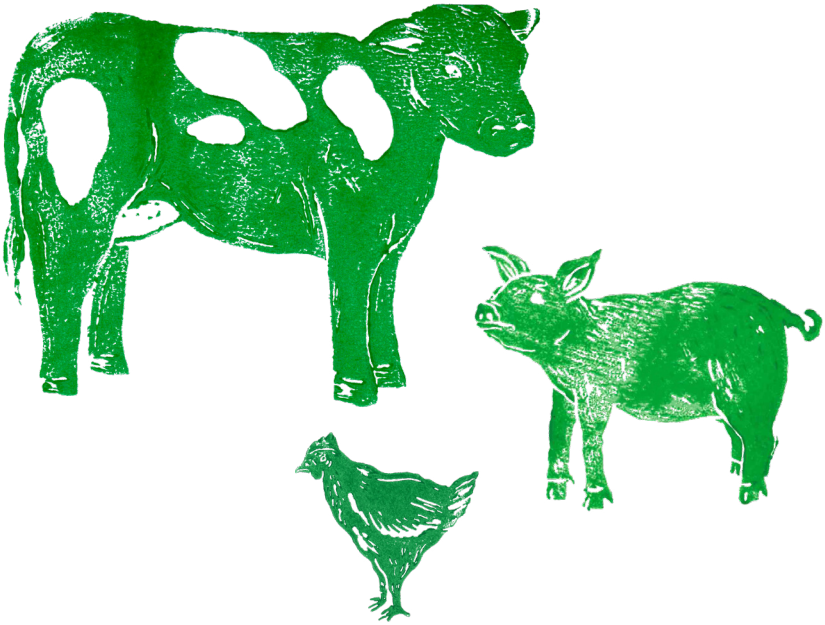

Et marked du betaler for

Mange forbinder EU med det indre marked, hvor varer, services, arbejdskraft og kapital kan flyde frit. Det giver god mening, da EU startede som et handelssamarbejde gennem kul- og stålunionen og senere har EU været præget af arbejdet for at gøre det indre marked "færdigt".

Hvad mange måske ikke forbinder med det indre marked er regler for statsstøtte. Groft sagt, under hvilke omstændigheder kan virksomheder tage imod vores skattekroner. Det er et emne, som måske ikke føles så relevant i en EU-sammenhæng.

Der er udviklet en række EU-regler på området for at modvirke det, man kalder "unfair konkurrence". Ideen er altså, at man for at opnå de påståede fordele ved et konkurrencepræget marked (mainstream økonomer snakker om "perfect competition"), bliver nødt til at have regler for statsstøtte, så enkelte medlemslande ikke favoriserer deres egne eller, som tilfældet med Apple i Irland, andre medlemslandes virksomheder.

Du har måske hørt det i mediedækningen af Kina. Deres virksomheder er ofte ejet af staten og modtager statsstøtte, hvilket stiller dem bedre, og os ringere, i konkurrencen på verdensmarkedet.

Men på trods af denne fasttømrede tro på det "frie markeds" evner til at facilitere optimale økonomiske beslutninger, viser statsstøtte sig igen og igen gennem historien at være nødvendig.

For markedet vil nemlig ikke altid det samme som samfundet - eller endda virksomhederne selv. Den fælles landbrugspolitik i EU er et klassisk eksempel - og har fået en del opmærksomhed pga dens store andel af EU budgettet. Men også når det kommer til vedvarende energi, har EU udviklet et omfattende juridisk rammeværk for statsstøtte.

Vedvarende energi er nemlig noget, vi som samfund har desperat brug for, bliver udviklet hurtigst muligt. Men markedet har det med at bruge

det, som er lettest tilgængeligt og hvor kapitalen allerede er investeret. Derudover har den private kapital en tendens til at undgå de allermest risikable investeringer - nemlig i de teknologier, som slet ikke har et marked endnu.

Måske du har hørt om det danske vindmølleeventyr, der i høj grad blev finansieret over borgernes elregning, hvilket i høj grad er medvirkende til, at Danmark gennem Vestas er konkurrencedygtige på det globale vindmøllemarked. Det er en helt normal dynamik, at staten tager det første skridt når det kommer til at udvikle en ny teknologi, både i form af investeringer og offentlig forskning, som derefter bliver gjort brugervenlig og "markedsklar" af private aktører. Det er bl.a. afdækket af den indflydelsesrige økonom Marianna Mazzucato i hovedværket "The Entrepenurial State".[3]

RED fremtidens energisystem

Det leder os til EU's Renewable Energy Directive (RED), som er den centrale lovpakke, der har til formål at fremme andelen af vedvarende energi i EU. Ligesom det er det direktiv, som bestemmer hvilke former for vedvarende energi, der må modtage statsstøtte.[4]

Biogas hører til i RED og var i miljøbevægelser over hele Europa, sammen med atomkraft og biomasse, en af de kontroversielle introduktioner i genforhandlingen af RED.

Kontroversielt pga ovenstående analyse af, hvordan biogas kan føre til et "lock-in" af den alt for store mængde husdyr, som karakteriserer de fleste medlemslandes landbrug. Hertil kommer, at en opskalering af biogasproduktionen kræver flere og flere energiafgrøder.

Biogas i sig selv er ikke nødvendigvis en dårlig teknologi. Den kan være fornuftig at bruge f.eks. i forbindelse med behandling af spildevand og affald. Men i sidste ende er målet, at vi skal omstille til et landbrug baseret på agroøkologiske metoder, hvor der bruges langt mindre input (importeret foder og kunstgødning) og derfor også skabes langt mindre affald (f.eks klimagasser og kvælstofudvaskning).

Når man inkluderer energikilder i RED, åbner man op for en stor mængde statsstøtte, som tilfældet er med biogas i Danmark. Investeringer i stor energiinfrastruktur tjenes ind på langt længere sigt end i de fleste sektorer, og derfor vil markedsaktørerne være stærkt tilbøjelige til at lobbye mod en udfasning, når investeringerne først er foretaget..

I Danmark har vi rigeligt problemer med, at vores politiske system er stærkt påvirket af den konventionelle landbrugslobby, som holder os fast i et håbløst forældet og forurenende landbrugssystem - på trods af den utroligt beskedne rolle landbruget spiller i vores økonomi.

Den kraftige opskalering af biogas, samtidig med de massive investeringer den danske stat foretager i pyrolyse, vil kun øge styrken hos de aktører, som gerne ser at den uundgåelige omstilling til agroøkologi, som i praksis vil gøre de fleste biogas- og pyrolyseværker forældede, forsinkes mest muligt.

Forurening er heller ikke abstrakt, de store industrielle værker, der kommer til at udgøre den danske biogasproduktion, ødelægger landlige lokalsamfund som f.eks i Hjørring kommune.[5]

Borgerne oplever, at landet bliver til industrizoner, både pga biogas, men også fordi at det konventionelle landbrug i dag er storindustri.

For at undgå et lock-in i det industrielle landbrug bør de energikilder, som inkluderes i RED, derfor kun være teknologier, som vi mener bør spille en rolle i fremtidens energisystem. Her mener vi at biogas kun bør spille en marginal rolle og derfor ikke inkluderes i RED.

Overforbrug bliver aldrig bæredygtig - uanset teknologien.

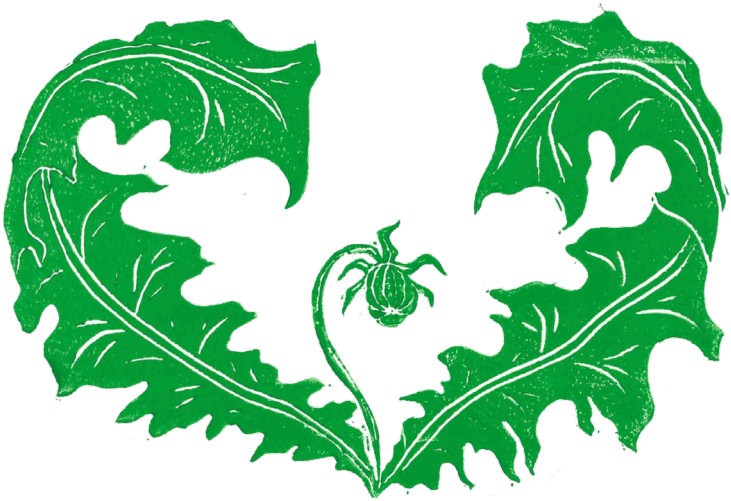

[1] https://denmark.representation.ec.europa.eu/news/dk-stotte-produktion-af-vedvarende-gas-godkendt-2024-12-17_da

[2] https://ens.dk/en/energy-sources/biogas-denmark

[3] https://oro.open.ac.uk/30159/1/Entrepreneurial_State_-_web.pdf

[4] https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/financing/support-schemes-renewable-energy_en

[5] https://www.tv2nord.dk/hjoerring/borgere-i-hobetal-klager-over-lugt-nuer-der-fundet-fejl-i-beregninger

EU og den danske biogasfeber

Tekst: Emil Weis Brix
Korrektur: Stig Melgaard
Layout: Frederikke Becher

NOAH Friends of the Earth Denmark
Sekretariatet
Studiestræde 24
1455 København K
Telefon: 35 36 12 12
Mail: noah@noah.dk

Hjemmeside: www.noah.dk
Facebook: www.facebook.com/miljoretfaerdighed
Instagram: https://www.instagram.com/noah_friends_of_the_earth

Finansieret med tilskud fra Europa-Nævnet. Indholdet er alene tilskudmodtagers.